
Oppheim på Frøya

Kartlegging av naturmangfold

Miljøfaglig Utredning, notat 2020–N7

Dato: 05.02.2020

Notat 2020-N7

<p>Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS</p> <p>www.mfu.no</p>	<p>Prosjektansvarlig: Geir Gaarder</p>
<p>Oppdragsgiver: WSP Norge as</p>	<p>Prosjektmedarbeider(e): Mathilde Norby Lorentzen</p> <p>Kontaktperson hos oppdragsgiver: Oddhild Fausa</p>
<p>Referanse: Gaarder, G. & Lorentzen, M. N. 2020. Oppheim på Frøya. Kartlegging av naturmangfold. Miljøfaglig Utredning, notat 2020-N7. 23 s. ISBN 978-82-345-0038-1</p>	
<p>Referat:</p> <p>I forbindelse med oppstart av detaljregulering av et område på Oppheim på Frøya er det behov for å kartlegge naturmangfoldet og hvilke konsekvenser planen kan ha på dette, særlig med hensyn på forekomsten av verdifulle naturtyper og arter. I dette notatet er naturmangfoldet med tilhørende verdier beskrevet og forholdet til naturmangfoldloven §§ 8-10 vurdert. Vurderinger av påvirkning er basert på planutdrag fra kommuneplanen.</p> <p>En befaring ble foretatt 07.10.2019. Samlet vurderes området å være av middels verdi for naturmangfoldet. Det meste av arealet består av de truede naturtypene kystlynghei og seminaturlig eng (naturbeitemark), men tilstanden er ikke optimal for noen av dem. Artsmangfoldet er ganske begrenset og av rødlistearter er det bare kjent tidligere funn av oter (VU) samt enkelte fuglearter i nærområdet.</p> <p>Planlagt utbygging fører til at naturbeitemarka går helt tapt, og inngrepet blir såpass omfattende at også kystlyngheia anses tapt. Foruten den negative effekten lokalt, gir dette økt samlet belastning på disse to truede naturtypene. Det er ikke kjent realistiske avbøtende tiltak som kan gi en vesentlig konfliktreduksjon. Da vil det være mer effektivt å satse på kompensierende tiltak, som å restaurere areal og bekjempe fremmedarter på eksempelvis Uttian.</p> <p>Usikkerheten i vurderingene er diskutert og vurderes som liten, med unntak av litt for fugl. Dette medfører likevel ikke at behovet for å bruke føre-var-prinsippet virker særlig stort.</p>	

Forsidefoto: I forgrunnen eng som ble vurdert som for nitrofil til å være naturtype i nordvestkant av planområdet, i bakgrunnen deler av kystlyngheia. Foto: Geir Gaarder

Innhold

1	INNLEDNING	4
2	MATERIALE OG METODER	6
2.1	METODIKK	6
2.2	KUNNSKAPSGRUNNLAG	8
3	RESULTATER.....	11
3.1	GENERELLE TREKK.....	11
3.2	VERDIVURDERINGER	12
3.2.1	Vernet natur	12
3.2.2	Verdifulle naturtyper	12
3.2.3	Landskapsøkologiske funksjonsområder og naturtyper	17
3.2.4	Økologiske funksjonsområder for arter.....	17
4	VURDERING AV PÅVIRKNING.....	19
5	BESLUTNINGSRELEVANT USIKKERHET	20
6	FORHOLDET TIL NATURMANGFOLDLOVEN	21
7	FORSLAG TIL AVBØTENDE OG KOMPENSERENDE TILTAK	22
8	KILDER.....	23
8.1	SKRIFTLIGE KILDER	23
8.2	MUNTlige KILDER	23

1 Innledning

På Oppheim ved Nordhammarvika, sørøst på Frøya, planlegger Thomo eiendomsutvikling AS utbygging av et nytt boligområde, se figur 1 under. I slike tilfeller er det nødvendig å vurdere hvordan tiltaket oppfyller kravene som naturmangfoldet stiller i en slik utbyggingsprosess. På oppdrag for WSP Norge AS, med Oddhild Fausa som kontaktperson, har derfor Miljøfaglig Utredning ved Geir Gaarder og Mathilde N. Lorentzen foretatt en kartlegging og vurdert tiltaket opp mot §§ 8-10 i naturmangfoldloven. Når det gjelder de konkrete planene så er utredningen basert på planutdrag fra kommuneplanen, se figur 2.

**VARSEL OM OPPSTART AV PRIVAT
DETALJREGULERINGSPLAN FOR ET
OMRÅDE PÅ OPPHEIM, FRØYA**

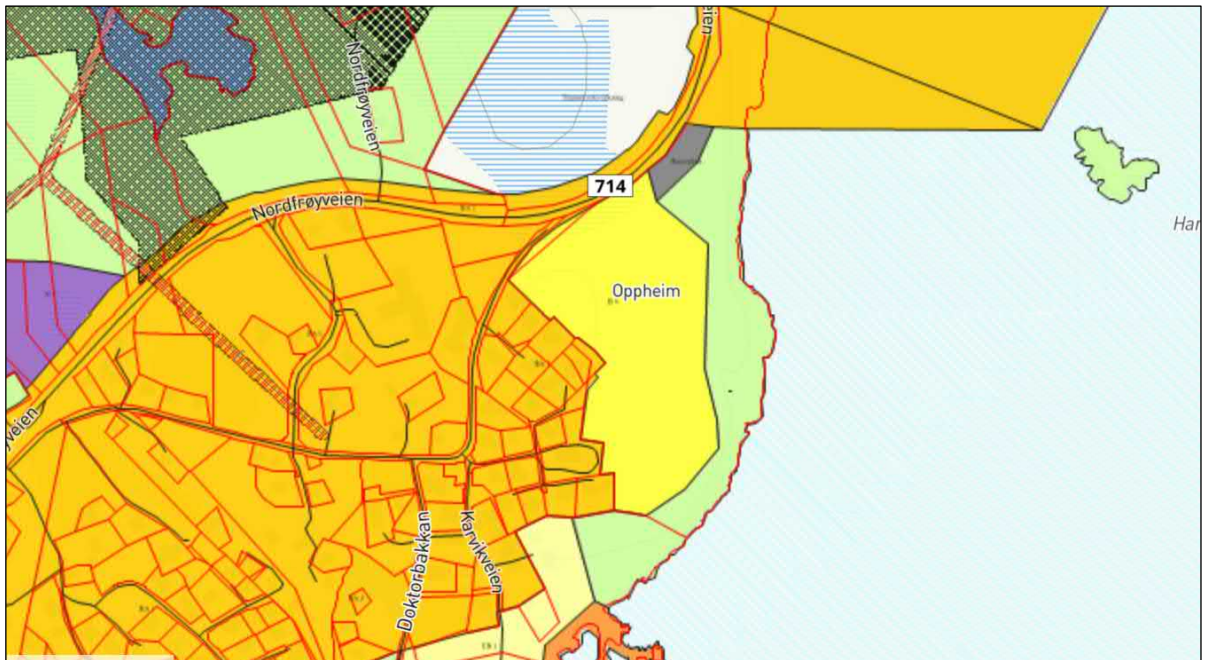

I henhold til plan- og bygningsloven §12-3 og §12-8 kunngjøres det oppstart av detaljregulering for et område på Oppheim i Frøya kommune. Varslingsområdet gjelder gnr 10 bnr 279 og mindre deler av 10/8, 10/139 og fylkesveg 714, avgrenset som vist på kartutsnittet. Forslagstiller er Thomo eiendomsutvikling AS. Frøya kommune er planmyndighet. Oppstartsmøte med kommunen ble holdt 09.12.2019. Området er i kommuneplanens arealdel avsatt til boligformål, rasteplass og LNFR-formål. Totalt planområde er omlag 55 daa stort.

Hensikten med planarbeidet er å legge til rette for boligutvikling innenfor boligformål i kommuneplanen, varierte boligformer som eneboliger, rekkehus og småhus i tillegg til adkomst, lekeplasser, vegformål og fellesareal. I samråd med kommunen er det vurdert at reguleringsplanen ikke utløser krav om konsekvensutredning i hht. KU-forskriften og plan- og bygningsloven §4. Enkelte deltema vil bli utredet nærmere etter avtale med kommunen. Grunneiere, naboer og relevante organisasjoner vil bli varslet med brev. Varslingsbrev med kartutsnitt ligger på hjemmesiden til WSP Norge/kunngjøringer. Innspill til planarbeidet kan sendes WSP Norge AS, Granåsvegen 15B, 7069 Trondheim, eller til epost oddhild.fausa@wsp.com innen **07. februar 2020**.

wsp

Figur 1. Varslingsannonse i avisen Hitra-Frøya 10.01.2020 med melding om oppstart av reguleringsplanen, samt avgrensning av planområdet.

Figur 2 Planutdrag fra kommuneplanen over utbyggingsområdet og nærmeste omgivelser, mottatt fra oppdragsgiver i e-post 04.02.2020. Det gule arealet er det som er planlagt utbygd, mens en bred sone ned mot sjøen er avsatt som grøntområde. Til sammen utgjør disse planområdet.

2 Materiale og metoder

2.1 Metodikk

Det planlagte tiltaket er i første rekke vurdert i forhold til naturmangfoldloven, §§ 8-10. I tillegg er metodikk fra Statens vegvesen (2018) sin håndbok V712 for konsekvensutredninger benyttet. Det er særlig lagt vekt på verdifulle naturtyper (etter DN-håndbok 13), samt forekomst av rødlistearter (Henriksen & Hilmo 2015) og fremmedarter (Artsdatabanken, 2018). Typifisering av naturen følger i hovedtrekk NiN2.1, mens arter er etter vanlig norsk nomenklatur.

Tabell 1. Registreringskategorier på tema naturmangfold basert på håndbok V712 (Statens vegvesen 2018).

Kategori	Beskrivelse
Landskapsøkologiske funksjonsområder	Viktige arealer for naturmangfold, bundet sammen av områder med naturkvaliteter som legger til rette for vandring/spredning (økologisk flyt) mellom disse. Landskapsøkologiske funksjonsområder bidrar til bevaring av levedyktige bestander av arter gjennom flyt av gener/individer mellom leveområder.
Vernet natur	Verneområder etter naturmangfoldloven Prioriterte arter og deres økologiske funksjonsområder
Viktige naturtyper	Viktige naturtyper på land, i ferskvann og marint (jf. håndbøker fra Miljødirektoratet om kartlegging av naturtyper og marine typer; håndbok 13 og 19) Utvalgte naturtyper Naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse, se forklaring i tekst
Økologiske funksjonsområder for arter	Områder som oppfyller en økologisk funksjon for en art Omfatter områder i ferskvann, brakkevann, kystvann og på land Omfatter arealer med viktige økologiske funksjoner som ikke fanges opp av naturtypenivået
Geosteder	Et avgrenset område som representerer en del av vår geologiske arv

Framtidig kartlegging av norsk natur gjennomføres etter Natur i Norge (NiN2.1), Artsdatabankens system for å beskrive naturvariasjon. Det er under utvikling et system for å identifisere naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse (NNF), som skal erstatte naturtypekartlegging etter DN's håndbøker 13 og 19. I overgangsperioden kan også DN-Håndbok 13, og det er i hovedsak gjort i denne utredningen, selv om det også er gjort en kort vurdering ut fra det nye systemet (Miljødirektoratet 2019). De naturfaglige dataene er i neste omgang vurdert opp mot § 8 om kunnskapsgrunnlaget og § 9 om føre-var-prinsippet i naturmangfoldlova. I tillegg er det gjort en vurdering av økosystemtilnærming og samlet belastning med grunnlag i §10.

Håndboka deler inn lokaliteter i lokalt viktige (C), viktige (B) og svært viktige (A) områder. Noe forenklet kan dette defineres som lokalt, regionalt og nasjonalt viktige områder. Verdisetting av lokaliteter etter DN-håndbok 13 er gjort etter kriteriene i de siste faktaarkene for forvaltningsprioriterte naturtyper utarbeidet av Miljødirektoratet i november/desember 2014 (Miljødirektoratet 2015).

Forekomst av rødlistearter er ofte et vesentlig kriterium for å verdsette en lokalitet. Gjeldende norsk rødliste ble lansert i november 2015 (Henriksen mfl. 2015). Rødlistekategoriene er vist i Tekstboks 1.

Tekstboks 1. Rødlistestatus:

CR = kritisk truet (Critically Endangered)
EN = sterkt truet (Endangered)
VU = sårbar (Vulnerable)
NT = nær truet (Near Threatened)
DD = datamangel (Data Deficient)

Verdivurdering

For beskrivelse av metodikk for vurdering av verdi, så bygger denne på håndbok V712 (Statens vegvesen 2018) og for en mer detaljert gjennomgang så vises det til denne. Her gjengis bare metode for verdisetting.

På bakgrunn av innsamlede data gjøres en vurdering av verdien til ulike delområder. Alle delområder verdisettes og framstilles på verdikart. Verdien fastsettes på grunnlag av et sett kriterier som er gjengitt nedenfor.

Tabell 2. Kriterier for vurdering av verdi av naturmangfold.

Verdikategori	Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Landskapsøkologiske funksjonsområder		Områder med mulig landskapsøkologisk funksjon. Små (lokalt viktige) vilt- og fugletrekk.	Områder med lokal eller regional landskapsøkologisk funksjon. Vilt- og fugletrekk som er viktig på lokalt/ regionalt nivå. Områder med mulig betydning i sammenbinding av dokumenterte funksjonsområder for arter.	Områder med regional til nasjonal landskapsøkologisk funksjon. Vilt- og fugletrekk som er viktig på regionalt/ nasjonalt nivå. Områder som med stor grad av sikkerhet bidrar til sammenbinding av dokumenterte funksjonsområder for arter.	Områder med nasjonal, landskapsøkologisk funksjon. Særlig store og nasjonalt/internasjonalt viktige vilt- og fugletrekk. Områder som med stor grad av sikkerhet bidrar til sammenbinding av verneområder eller dokumenterte funksjonsområder for arter med stor eller svært stor verdi.
Vernet natur				Verneområder (naturmangfoldloven §§ 35-39) med permanent redusert verneverdi. Prioriterte arter i kategori VU og deres ØFO.	Verneområder (naturmangfoldloven §§ 35-39). Øverste del forbeholdes verneområder med internasjonal verdi eller status, (Ramsar, Emeraldnettwork mfl). Prioriterte arter i kategori EN og CR og deres ØFO.
Naturtyper			← C →	← B →	← A →
		Lokaliteter verdi C (øvre del av noe verdi)	Lokaliteter verdi C og B (øvre del)	Lokaliteter verdi B og A (øvre del) Utvalgte naturtyper verdi B/C (B øverst i stor verdi)	Lokaliteter verdi A Utvalgte naturtyper verdi A
Økologiske funksjonsområder for arter		Områder med funksjoner for vanlige arter (eks. høy tetthet av spurvefugl, ordinære beiteområder for hjortedyr, sjø/ fjæreal med få/små funksjoner). Funksjonsområder for enkelte vidt utbredte og alminnelige NT arter. Ferskvannsfisk: Vassdrag/ bestander i verdikategori «Liten verdi» NVE rapport 49/201357.	Lokalt til regionalt verdifulle funksjonsområder. Funksjonsområder for arter i kategori NT. Funksjonsområder for fredede arter utenfor rødlista. Funksjonsområde for spesielt hensynskrevende arter Ferskvannsfisk: Vassdrag/ bestander i verdi-kategori «middels verdi» NVE rapport 49/201357 samt vassdrag med forekomst av ål.	Regionalt viktige funksjonsområder Funksjonsområder for arter i kategori VU. Funksjonsområder for NT-arter der disse er norske ansvarsarter og/eller globalt rødlistet. Ferskvannsfisk: Vassdrag/bestander i verdikategori «stor verdi» NVE rapport 49/201357 samt viktige vassdrag for ål.	Store, veldokumenterte funksjonsområder av nasjonal (nedre del) og internasjonal (øvre del) betydning. Funksjonsområder for trua arter i kategori CR (øvre del). Nedre del: EN-arter og arter i VU der disse er norske ansvarsarter og/eller globalt rødlistet. Ferskvannsfisk: Vassdrag/bestander i verdikategori «svært stor verdi» NVE rapport 49/201357.

2.2 Kunnskapsgrunnlag

Kunnskapen om naturmangfoldet i området er i første rekke basert på egen feltbefaring 07.10.2019. Da ble hele utbyggingsområdet undersøkt. Det var pent vær, men en kald nordavind under feltarbeidet. Både naturtyper etter NiN, karplanter og i stor grad også marklevende sopp lot seg greit registrere. For engene er marklevende sopp en viktig gruppe, og den brukbare fruktifiseringen av disse som ble registrert gjør at undersøkelsestidspunktet må betegnes som godt egnet. Derimot var det for seint på året til å fange eksempelvis fuglefaunen godt.

Figur 3 Søk etter beitemarksopp på eng godt nedbeitet av sau. Det kan skimtes flere fruktlegemer etter beitemarksopp i forgrunnen på bildet, og det var forholdsvis rikelig fruktifisering av flere arter under besøket, noe som var av stor betydning for verdivurderingen av området. Foto: Mathilde N. Lorentzen.

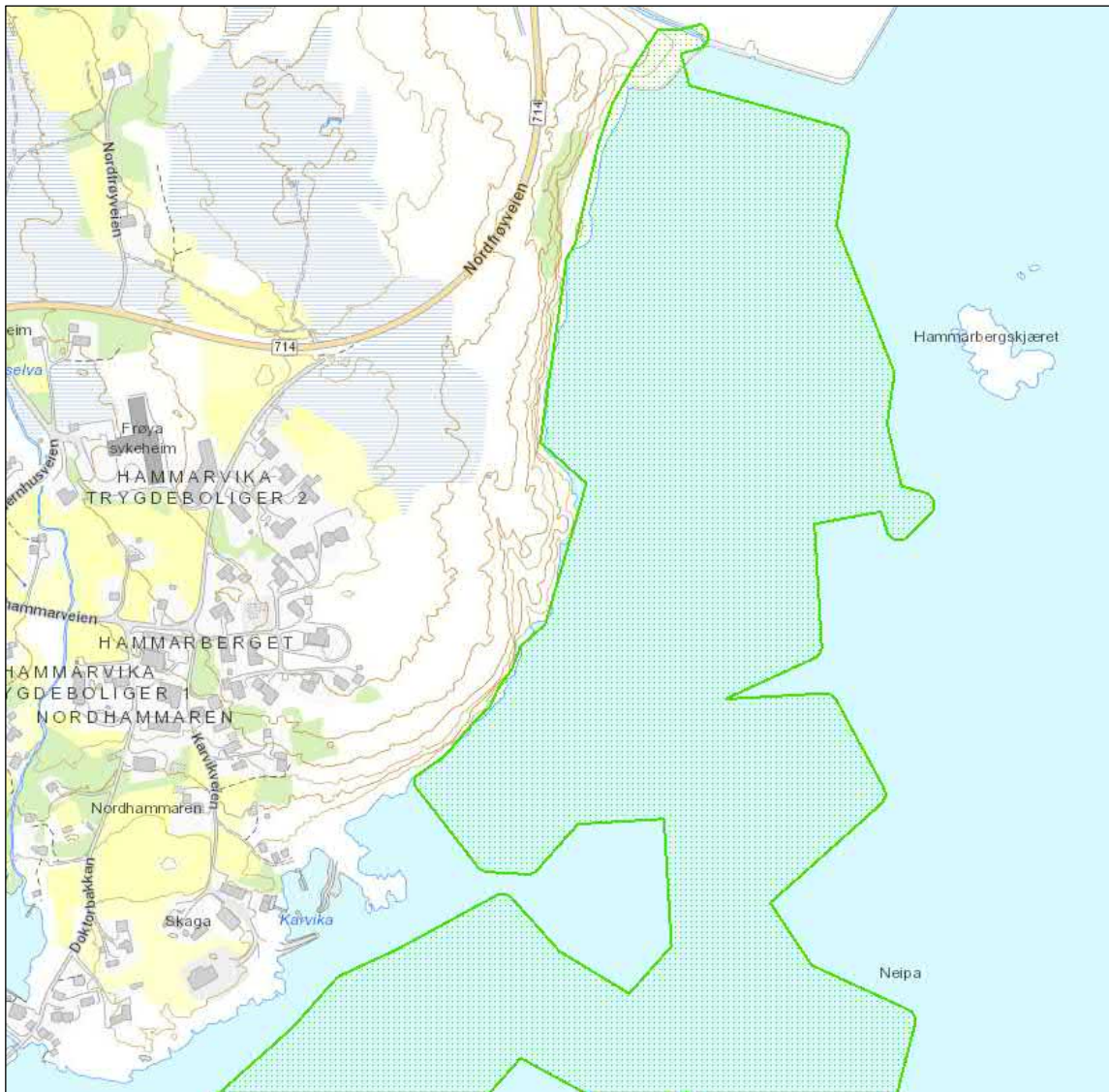
Det er ellers gjort søk på Artskart (Artsdatabanken 2020) og i Naturbase (Miljødirektoratet 2020).

På Artskart ligger det inne en del fugleobservasjoner og enkelte pattedyr, men knapt fra andre organismegrupper, heller ikke området rundt. Av karplanter er vel det nærmeste et funn av stankstorkenebb i berghamre ved Hammervollen fra 1967, dvs et gammelt funn av en ganske vanlig og lite krevende art.

På Naturbase ligger det inne en svært stor lokalitet i sjøen på utsiden, i form av skjellsand (BM00053127). Det er snakk om et område på nesten 5 km² langs sørøstre del av Frøya med skjellsandforekomst, registrert og avgrenset basert på modellering og data fra nærliggende stasjoner (dvs ikke konkret kartlegging i felt innenfor området). Denne har fått verdien svært viktig – A.

Figur 4 Funn av rødlistearter i og nær utredningsområdet rundt Oppheim og Nordhammaren på Frøya, basert på Artskart (Artsdatabanken 2020). De fleste funnene er ganske grovt angitt.

Figur 5 Naturtyper registrert i Naturbase i og nær utredningsområdet ved Oppheim på Frøya. Arealet i sjøen er en stor antatt forekomst av skjellsand. På land er det tidligere ikke påvist noen lokaliteter i eller nær utredningsområdet.

3 Resultater

3.1 Generelle trekk

Planområdet ligger i sørboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon, humid underseksjon. Med andre ord ute på kysten og med et utpreget oseanisk klima. Samtidig er berggrunnen stort sett fattig og området preget av langvarig kulturpåvirkning.

I praksis snakker vi om mest kystlynghei av fattig utforming (T34-2). Denne går inn i mosaikk og uklare overganger mot myr sterkt preget av torvtekt, registrert som kalkfattige torvtak (V11-1). I tillegg er det noe engmark, dels ansett som semi-naturlig mark av kalkfattig type og litt gjødslet (T32-6) og dels såpass mye oppgjødslet tidligere at den havner ut som englignende oppdyrket mark (T41-1). Et lite parti var såpass rufsete at det var vanskelig å kategorisere (kalt «forstyrret mark» på kartet), men hører kanskje hjemme under englignende sterkt endret mark (T40). I figur 11 i kapittel 3.2.2 er de ulike naturtypene avgrenset.

Utenfor planområdet ligger et boligfelt rett på vestsiden, dvs sammensatt av ulike typer sterkt endret mark (englignende sterkt endret mark – T40, blomsterbed og lignende – T42, plener, parker og lignende – T43 og ny løs fastmark (T37). På nordsiden går fylkesveg 714, dvs ny løs fastmark (T37). I øst/nordøst er det dels gjengroende kystlynghei og dels overgang mot ei smal strandsone mot sjøen. Denne sona ble ikke nærgående sjekket, men så ut til å være nokså brå overganger uten annet enn smale og usammenhengende soner av driftvoller T24 og kanskje så vidt fragment av strandeng T12, samt strandberg T6. Også så vidt nakent berg (T1) lokalt på innsiden.

På artsnivå er karplantefloraen overveiende artsfattig og med vidt utbredte, liten krevende arter. Det ble ikke funnet rødlistede arter, mens det av fremmedarter forekommer sitkagran/lutzgran (SE) sparsomt plantet og antagelig også forvillet i søndre halvdel av planområdet. Det ble ikke observert spesielt krevende lav og moser, og potensialet for slike virker lite. Av sopp ble det innenfor naturbeitemarka (naturtypelokalitet 1) funnet i alt 10 ulike arter beitemarksopp. Dette er alle ganske utbredte arter, ingen er rødlistet og de er blant de minst krevende innenfor denne økologiske gruppa (der alle er litt krevende).

En sammenligning av flyfoto fra 1954 med dagens tilstand viser selvsagt at boligfeltet på vestsiden av lyngheia har kommet til i nyere tid, og også dagens fylkesveg er ny (Figur 3). Selv om inntrykket fra et fargefoto blir noe annet enn et svart-hvit-bilde, så virker ikke forskjellene overfladisk sett så store når en ser på planområdet. Studeres det gamle flyfoto nærmere, så avsløres derimot den tidligere store aktiviteten med torvtekt der tydelig, med de rette vinklene der torva blir tatt ut, samt mørke flekker skapt av skygger fra haugene med torv som er lagt opp. I et slikt perspektiv er det klart at myrrealene her har vært trengt sterkt tilbake, og samtidig har vært i betydelig ekspansjon de siste ti-årene. På sikt, uten inngrep, vil nok det aller meste av arealet i planområdet, utenfor sona nærmest stranda, gå over til å bli ei stor, sammenhengende terrengdekkende nedbørsmyr.

Figur 3 Flyfoto over planområdet med omgivelser fra 2018 (t.v) og 1954 (t.h). På det gamle flyfotoet ses tydelige spor etter torvtekt. I tillegg ser en at boligfeltet har kommet i nyere tid.

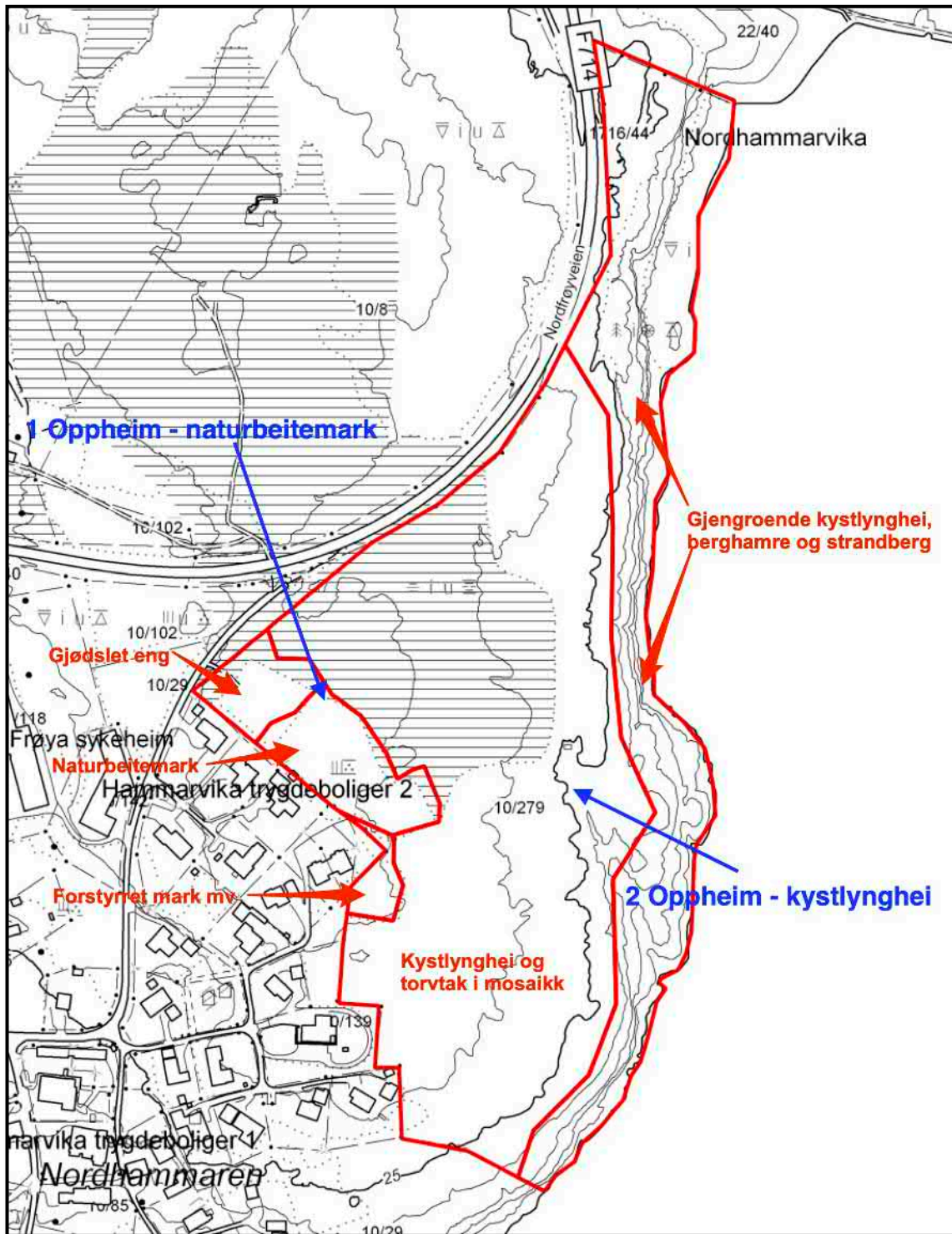
3.2 Verdivurderinger

3.2.1 Vernet natur

Tiltaket berører ikke verneområder eller områder som det er kjent blir vurdert for vern.

3.2.2 Verdifulle naturtyper

Det var på forhånd ikke kjent spesielt verdifulle naturforekomster innenfor planområde, men en antatt stor skjellsandforekomst i sjøen på utsiden, se figur 5 i kapittel 2. Under feltarbeidet ble det funnet grunnlag for å avgrense to lokaliteter innenfor planområdet. Naturtypebeskrivelsene følger under.

Figur 11 Grov avgrensning av naturtyper innenfor undersøkelsesområdet. De to nummererte og navngitte i blått er verdissatt som viktig – B for kystlyngheia og lokalt viktig – C for naturbeitemarka basert på Miljødirektoratet (2015) sitt system. Etter Statens vegvesen (2018) sin håndbok V712 får disse henholdsvis verdi stor og middels, men øvrig areal kommer ut med noe verdi.

1 Oppheim - naturbeitemark

ID	Ny
Naturtype	Naturbeitemark
Utforming	Fattig beiteeng
Verdi	Lokalt viktig
Registreringsdato	07.10.2019

Innledning: Beskrivelsen er utarbeidet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 30.01.2020, basert på eget feltarbeid 07.10.2019, sammen med Mathilde N. Lorentzen. Undersøkelsen er gjort på oppdrag for WSP Norge AS, i forbindelse med boligbygging i området. Det er ikke kjent tidligere kartlegginger her. Typifisering og verdisetting av naturtyper er med grunnlag i DN-håndbok 13 (2007) og nyeste faktaark fra våren 2015 (Miljødirektoratet 2015). Rødlistestatus for arter er basert på rødlista fra 2015 og for naturtyper rødlista fra 2018.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Oppheim, litt sør for Sistrand og på sørsiden av Rv714, like øst for Nordhammaren. Det er snakk om et lite parti med eng mellom boligfelt i vest og lynchhei og myrlendt mark i øst. På nordsiden blir det mer ensidig sterkt gjødslet eng og på sørsiden går det også over i lynchhei. Berggrunnen og jordsmonnet virker ganske gjennomført kalkfattig.

Naturtyper og utforminger: Etter NiN2.1 er dette en uklar overgang mellom ei kalkfattig eng med klart hevdpreg og preg av gjødsling (kanskje T32-6) og englignende oppdyrket mark (T41-1). Det er vanskelig å angi eventuell fordeling mellom disse to, men kanskje kan 50/50 være fornuftig. Semi-naturlig eng er en sårbar naturtype.

Artsmangfold: Karplantefloraen er gjennomført artsfattig og ingen spesielle krevende arter ble sett. Det var også sparsomt med typiske arter for semi-naturlig eng og disse var vanskelig å identifisere som følge av hard nedbeiting. Det står litt småvokste trær av bjørk og rogn her. Derimot var det på litt veldrenerte partier mulig å finne en del beitemarksopp som indikerer semi-naturlig eng. Dette omfatter artene gul småkøllesopp, blektuppet småkøllesopp, honningvokssopp, papegøye vokssopp, seig vokssopp, skjør vokssopp, kjeglevokssopp, liten vokssopp, elfenbenshette og skjelljordtunge, i alt 10 ulike arter. Ingen av artene er rødlistet, og de regnes alle som ikke spesielt krevende.

Bruk og tilstand: Lokaliteten beites av villsau og beitetrykket virket godt, samt at det har vært det i lengre tid. Den skarpe overgangen mot kystlyngheia og enkelte nokså skarpe kanter inne på enga er sterke indikasjoner på at det har vært torvtekt og andre fysiske inngrep her for lang tid tilbake. Det virker derimot ikke ut som om det har vært noen form for jordbearbeiding her på mange ti-år. Samtidig peker arts mangfoldet i retning av litt oppgjødsling, enten som følge av tilført ekstern gjødsel eller tilleggsforing og nokså intensivt beite av sauene.

Fremmede arter: Ingen observert.

Del av helhetlig landskap: Sauene beiter også i nærliggende kystlyngheia og sterkt endret engmark, og er i så måte del av en større kulturlandskapsenhet. Ellers finnes det flere verdifulle engflekker av lignende karakter innenfor en radius på 1 km, samt at det er god forekomst av velhevdete og ugjødslede enger på Inntian, som heller ikke er langt unna.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark for naturbeitemark fra 2015 så oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (5,1 dekar), lav vekt på arts mangfold og rødlistearter, middels vekt på tilstand og høy på påvirkning. Samlet gir dette verdien lokalt viktig – C, i første rekke som følge av et begrenset arts mangfold. I Miljødirektoratet sitt nye system for vurdering av kvalitet, så oppnår den moderat vekt på tilstand og lav vekt på naturmangfold, noe som samlet gir moderat kvalitet.

Skjøtsel og hensyn: Naturverdiene er avhengig av fortsatt god beiting, samtidig som dyrene helst ikke bør tilføres ekstern næring, dvs. at en bør unngå tilleggsfôring. Det vil være en klar fordel om mest mulig av småtrær hogges vekk.

Figur 4 Sentrale deler av den avgrensede naturbeitemarka på Oppheim, sett mot øst, dvs. med Inntian i bakgrunnen. Enga er godt nedbeitet av villsau, og har nok vært det i noen år. Samtidig vitner oppslaget av lauvtrær her (særlig rogn), at det også har vært en lengre periode litt tidligere med svakt eller manglende beite. Foto: Mathilde N. Lorentzen

2 Oppheim - kystlynghei

ID	Ny
Naturtype	Kystlynghei
Utforming	Fattig beiteeng
Verdi	Viktig
Registreringsdato	07.10.2019

Innledning: Beskrivelsen er utarbeidet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 30.01.2020, basert på eget feltarbeid 07.10.2019, sammen med Mathilde N. Lorentzen. Undersøkelsen er gjort på oppdrag for WSP Norge AS, i forbindelse med boligbygging i området. Det er ikke kjent tidligere kartlegginger her. Typifisering og verdisetting av naturtyper er med grunnlag i DN-håndbok 13 (2007) og nyeste faktaark fra våren 2015 (Miljødirektoratet 2015). Rødlistestatus for arter er basert på rødlista fra 2015 og for naturtyper rødlista fra 2018.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger på Oppheim, litt sør for Sistrand og på sørsiden av Rv714, like øst for Nordhammaren. Mellom vegen og sjøen er et trekantet, lyngheidominert parti, med boligfelt og litt engmark i vest. Berggrunnen og jordsmonnet virker ganske gjennomført kalkfattig.

Naturtyper og utforminger: Det er til dels nokså fuktig her, og deler har vært myr tidligere. De mest myrlendte partiene er preget av torvtekt, og intakt myr av betydning mangler. I tillegg er det en del fattig røsslynghei, som ut fra beliggenhet antas å være kystlynghei. Fordeling er litt vanskelig, men settes her til 3:7 mellom fattig torvtak (V11-1) og kalkfattig kystlynghei (T34-2). Kystlynghei er en truet naturtype. Studier av 65 år gamle flyfoto viser at det også har vært mindre parti med seminaturlig eng (T32) eller sterkt endret mark med engpreg (T41-1) i et parti i sørvest, men dette er såpass lite og har nå grodd såpass mye igjen at det ikke er skilt ut eller gitt uttelling på typefordelingen her.

Artsmangfold: Artsmangfoldet virket overveiende trivielt. Det er mye røsslyng, samt andre lite kalkkrevende planter typiske for kalkfattig myr og hei.

Bruk og tilstand: Deler av lokaliteten beites av villsau og det er et visst beitetrykk på en del av dette arealet, men dyrene foretrekker tydelig engpartiene i utkanten av heia og går nok i begrenset grad ute i de mest tuete og bløte delene.

Fremmede arter: Ingen observert.

Del av helhetlig landskap: Sauene beiter også i nærliggende naturbeitemark og sterkt endret engmark, og er i så måte del av en større kulturlandskapsenhet. Ellers finnes det mer lynghei av lignende karakter i distriktet rundt.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark for naturbeitemark fra 2015 så oppnår lokaliteten middels vekt på størrelse (30 dekar), middels vekt på tilstand, høy vekt på påvirkning og ingen spesiell vekt på rødlistearter. Samlet gir dette verdien viktig – B. I Miljødirektoratet sitt nye system for vurdering av kvalitet, så oppnår den moderat vekt på tilstand og lav vekt på naturmangfold, noe som samlet gir moderat kvalitet.

Skjøtsel og hensyn: Naturverdiene er avhengig av fortsatt god beiting, samtidig som dyrene helst ikke bør tilføres ekstern næring, dvs. at en bør unngå tilleggsforing. Det spredte innslaget av småtrær bør hogges vekk, og det beste ville være om en utvidet beitet til også å gjelde arealer mot nord.

Figur 5 Deler av kystlyngheia, sett fra søndre del og mot nord. Deler er ganske flat, fuktig og med en uklar overgang mot nedbørsmyr. Det kan ha vært tatt ut torv her som nettopp for lang tid tilbake har forvandlet en opprinnelig nedbørsmyr til ei kystlynghei. Foto: Geir Gaarder

3.2.3 Landskapsøkologiske funksjonsområder og naturtyper

De to naturtypelokalitetene er registrert som adskilte polygon og tilhører ulike naturtyper etter NiN og Miljødirektoratet (2015) sin inndeling av naturtyper, samt har også ulike rødlistestatus. Det er likevel ganske opplagt at de bør sees på som en enhet, dvs at det er snakk om et felles landskapsøkologisk funksjonsområde. Det utgjør en felles forvaltningsenhet for husdyrholdet, og muligheten sauene har for å bevege seg innenfor et større område med ulike naturtyper og ulike vegetasjon, er både med på å øke næringsgrunnlaget og trivselen for dyrene, og fører samtidig til en mer naturlig spredning av det kulturbetingede artsmangfoldet i landskapet. Verdien som landskapsøkologisk funksjonsområde er satt til middels, basert på forekomsten av verdifulle naturtyper.

3.2.4 Økologiske funksjonsområder for arter

Enkelte artsfunn i nærområdet av bl.a. oter (VU) og truede vadefugl som storspove (VU), indikerer at området kan være en del av et større økologisk funksjonsområde for arter av forvaltningsinteresse. Det virker likevel usikkert om hvor viktig det er i så måte. Arealet er såpass oppsplittet i forhold til annen hei og våtmark at det er vanskelig å se for seg at det har stor betydning. Og det virker litt for lite til å kunne fungere som en separat slik enhet.

Det er nok utvilsomt en viktig del av et funksjonsområde for en del spurvefugl som også oppholder seg i boligfeltet på vestsiden, men dette er neppe i verdisammenheng noe som kan tillegges særlig vekt. Det samme gjelder bruken av området for kråkefugl og måkefugl som ellers benytter nærliggende sjø- og industriområder, til raste- og hvileplasser. Hvis disse fuglene derimot utgjør en viktig del av næringsgrunnlaget til truede fuglearter, eksempelvis hubro (EN), så vil verdien som økologisk funksjonsområde kunne bli meget høy, men dette ser ikke ut til å være tilfelle (Martin Pearson per.

med.). Det var for øvrig satt opp ei operativ kråkefelle i nordkant av utredningsområdet, ut mot sjøen. Verdien som økologisk funksjonsområde for arter er dermed, satt til noe verdi.

Samlet sett vurderes planområdet å være av middels verdi for naturmangfoldet, i første rekke som følge av forekomsten av de verdifulle, truede naturtypene semi-naturlig eng (naturbeitemark) og kystlynghei, men også ei naturlig, intakt strandsone med nærhet til sjøen er viktige elementer i en slik vurdering.

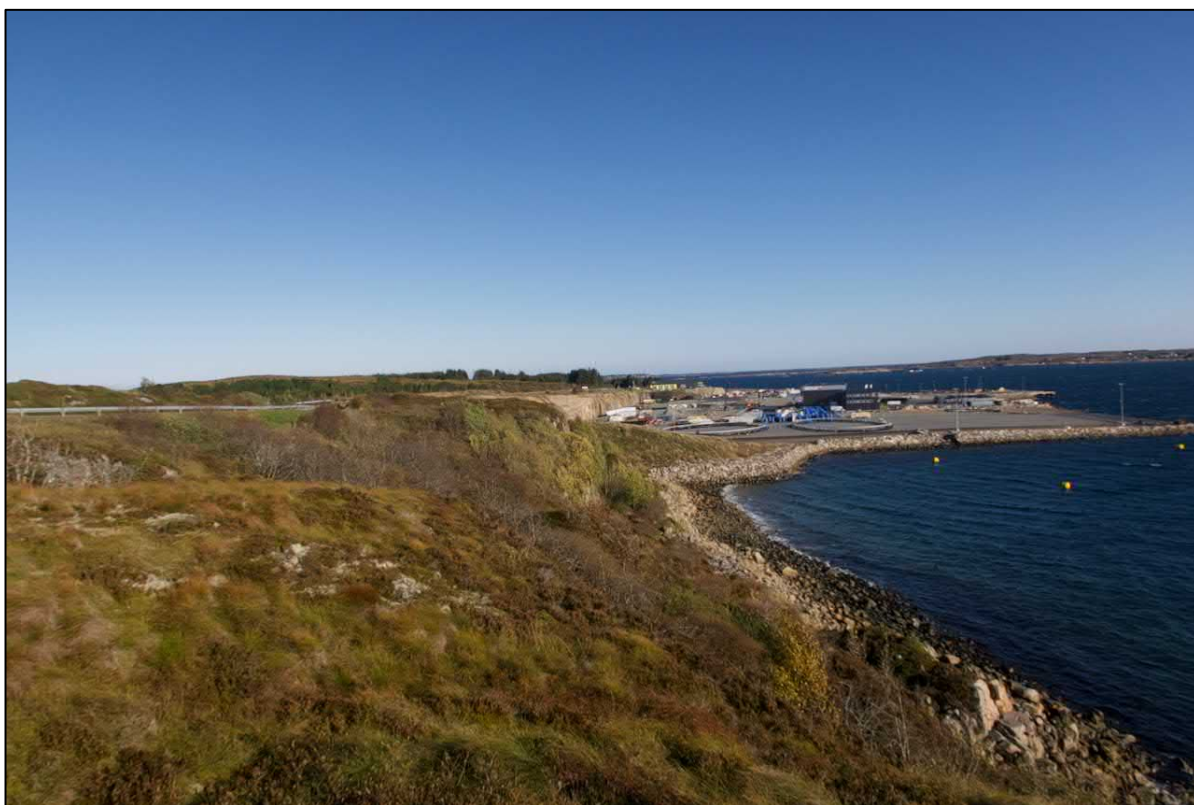
Figur 13 En kråkefelle, i bruk, står plassert i nordøstre del av planområdet. Den gir en indikasjon på at området er attraktivt for kråkefugl. Kråker, ravn og skjære er normalt ansett som såpass trivielle fuglearter at de ikke gir direkte utslag på naturverdiene, men ansamlinger vil kunne være viktige områder for næringssøk til arter som hubro (EN), hønsehauk (NT) og andre rovfugl, og dermed viktig del av et økologisk funksjonsområde for slike arter. Foto: Geir Gaarder

4 Vurdering av påvirkning

Med grunnlag i utbyggingsplanene vist i figur 2 og verdivurderingene i kapittel 3 er det gjort en vurdering av hvordan den planlagte utbyggingen vil påvirke naturmangfoldet.

Gjennomføringen av planene vil medføre at naturbeitemarka av verdi lokalt viktig (middels verdi) antagelig går helt tapt, og det samme gjelder englignende sterkt endret mark inntil (noe verdi isolert sett, men viktig del av det landskapsøkologiske funksjonsområdet). I tillegg vil arealet med kystlynghei bli sterkt redusert, og ikke minst blir arronderingen og mulighetene for fortsatt tradisjonell skjøtsel med utmarksbeite av sau mye vanskeligere og i praksis antagelig umulig å videreføre. Også denne må derfor i utgangspunktet antas å gå helt tapt.

Naturverdier knyttet til sjøområdene utenfor planområdet antas derimot ikke å bli merkbart påvirket av en utbygging, selvsagt under forutsetning av at den ikke får følgeeffekter som ikke er omtalt hittil (som følge av forurensning, framtidige etableringer av småbåthavner og økt forstyrrelse av fuglelivet mv). Det kan bli enkelte negative effekter i strandsona, som følge av økt ferdsel, muligheter for forsøpling eller spredning av fremmedarter fra boligfeltet, men denne påvirkningen antas å bli ubetydelig sammenlignet med et 0-alternativ.

Figur 6 Nordligste del av planområdet, med utsikt mot industri- og havneområdet på Strandheim på nordsiden. Kystlyngheia blir ikke holdt i hevd her, men gror igjen med skog. Ned mot sjøen er det litt berglendt, samt ei nokså grov rullesteinstrand, uten spesielle, kjente naturverdier ut over at det er en del av den generelt verdifulle overgangssona mellom sjø og land. Foto: Geir Gaarder

5 Beslutningsrelevant usikkerhet

Statens vegvesen sin håndbok V712 (2018) presiserer at det er viktig å klarlegge hvor sikre forutsetningene for analysene er, med andre ord redegjøre for eventuell usikkerhet.

Registreringsusikkerhet: Området er ikke spesielt stort og ganske oversiktlig og alt areal lot seg enkelt befare. Tidspunktet for feltarbeidet var velegnet for organismegrupper som karplanter og marklevende sopp, for så vidt også lav og moser. Det var derimot ikke egnet til å fange opp hekkende fugl, samtidig som virvelløse dyr ikke ble vektlagt. Det foreligger derfor noe usikkerhet i registreringer.

Usikkerhet i verdi: Manglende registrering av virvelløse dyr antas å ha begrenset betydning for verdivurderingene. Derimot er det litt usikkerhet knyttet til funksjonsområder for fugl. Sannsynligvis gir heller ikke dette stor forvaltningsrelevant usikkerhet, men det kan ikke helt utelukkes at området kan ha verdi for truede fuglearter som storspove.

Usikkerhet i påvirkning og konsekvens: Utbyggingsplanene er nokså grove, men både disse og varslingsannonsen peker nokså klart i retning av at store deler av området i praksis blir sterkt påvirket, og at det innenfor planområdet er små muligheter til å ivareta eksisterende, kjente naturverdier, med unntak av strandsona mot sjøen. Usikkerheten i påvirkning vurderes derfor som liten, mens usikkerhet i verdi tilsier litt usikkerhet i konsekvens.

Figur 14 De svarte kjøllene i hånda er jordtunger Geoglossum ssp. De ble artsbestemt til skjelljordtunge G. fallax, men dette er ei mangelfullt utredet soppgruppe, og en skal ikke utelukke at bedre undersøkelser av genetisk materiale (DNA-sekvensering) medfører vesentlige endringer i artsoppfatningen i framtiden. Dette antas her likevel ikke å gi viktige utslag i verdivurderingene som her er gjort. Foto: Geir Gaarder

6 Forholdet til naturmangfoldloven

§8 Kunnskapsgrunnlaget

Området har blitt systematisk undersøkt med hensyn på artsmangfold og naturtyper generelt og rødlistede arter, fremmede arter og verdifulle naturtyper spesielt. Kunnskapen er i første rekke basert på egen befarings, men supplert med informasjon fra statlige nettbaserte databaser. Tidspunktet for feltarbeidet var forholdsvis godt for de fleste organismegrupper, men det er svakheter knyttet til fuglelivet siden feltarbeidet ble gjort nokså seint på høsten.

§9 Føre-var prinsippet

Føre-var-prinsippet skal benyttes hvis det foreligger fare for alvorlige og irreversible, vesentlige skadevirkninger på naturmangfoldet. Nedbyggingen av verdifulle, truede naturtyper er en slik alvorlig og irreversibel skade, men verdier og omfang av dette er kjent, og føre-var-prinsippet bør ikke være nødvendig i forhold til disse. Usikkerheten er litt større i forhold til fuglelivet, men for disse antas eventuelle verdier, ut over de som er direkte knyttet til de verdifulle naturtypene, enten å ikke være så alvorlige eller så irreversible at føre-var-prinsippet trenger å komme til anvendelse.

§10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

Kystlyngheia og naturbeitemarka bør sees på som en stor enhet. Selv om partier av kystlyngheia ikke er planlagt direkte nedbygd, så ødelegger utbyggingen sentrale deler av området (naturbeitemark og annen eng), og som en samlet enhet blir området sterkt forringet. En god økosystemtilnærming i forhold til dette ville betydd at en bevarte engområdet og videre en god kontakt med kystlyngheiareal mot sør eller øst.

Samtidig vil en økosystemtilnærming også være et viktig perspektiv mot sjøen, og foreslått utbygging sikrer derimot at hele strandlinja og dermed de viktige overgangssonene mellom hav og land blir ivaretatt. I et slikt perspektiv har planen en ganske god økosystemtilnærming.

Samlet belastning er kanskje et enda viktigere perspektiv her. Både naturbeitemarka og kystlyngheia er truede naturtyper og i sterk tilbakegang både nasjonalt og internasjonalt. På Frøya finnes det fortsatt igjen en del av begge naturtyper, men de er også i betydelig tilbakegang her. Denne planen er derfor absolutt med på å øke den samlede belastningen mot disse to truede naturtypene.

7 Forslag til avbøtende og kompensierende tiltak

Det er vanskelig å se for seg gode avbøtende tiltak som har særlig merkbar effekt på konfliktnivået her. Bevaring av de verdifulle, truede naturtypene kystlynghei og naturbeitemark vil sannsynligvis kreve så sterke reduksjoner i utbygging at prosjektet som helhet ikke ville blitt realiserbart. I teorien kan en kanskje se for seg videre beite av lyngheia ned mot sjøen, men driftsmessig virker det helt usannsynlig. Det eneste virkningsfulle, muligens aktuelle tiltaket vil være en sterkt redusert utbygging av den sørligste delen av planområdet, dvs. den sørlige delen av kystlyngheia, den en helt unngår nedbygging av engarealene. Selv om dette vil ta vesentlige deler av kystlyngheia, vil det da kanskje fortsatt være mulig å holde restene i hevd med sauebeite, sammen med engarealene.

Et vesentlig mindre viktige tiltak, men som likevel bør nevnes er å fjerne systematisk fremmede arter innenfor området. Med andre ord ta systematisk vekk alt av sitkagran/lutzgran. Hvis en setter i verk et slikt tiltak, bør en samtidig se på mulighetene for å unngå at framtidig boligfelt blir en spredningskilde for nye, fremmede arter som en bør hindre kommer ut og sprer seg ukontrollert i naturen på Frøya.

Et antagelig mer realistisk og samtidig vesentlig mer effektivt virkemiddel er å benytte kompensierende tiltak. Dette innebærer å finne erstatningsområder andre steder for miljøene som her går tapt. Og slike har Frøya mange av. Et godt eksempel er Uttian, noen kilometer lenger nord, der det både fortsatt er igjen en del naturbeitemark og kystlynghei i god hevd og med store naturverdier, men som samtidig er truet av gjengroing av fremmede treslag. Samt også har mye lignende areal som gror igjen, men der restaurering nokså raskt bør gi store positive utslag. Tiltak for å fjerne fremmede arter på Uttian, samt få økt utmarksarealene som beites av sau, vil derfor være et godt kompensierende tiltak. Det er da viktig å huske på at prinsippet ikke er en erstatning 1:1, men at erstatningsarealene skal være mange ganger større enn det som går tapt.

Figur 15 Parti på Uttian med verdifull naturbeitemark som fortsatt holdes i ganske god hevd med sauebeite, men som trues av gjenvoksing med fremmede treslag. Foto: Geir Gaarder

8 Kilder

8.1 Skriftlige kilder

Artsdatabanken 2020. Artskart. <http://artskart.artsdatabanken.no/>

Artsdatabanken 2018. Fremmedartslista 2018. <https://artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. utgave 2007: 1-258 + vedlegg.

Henriksen, S. & Hilmo, O. 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Miljødirektoratet 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, Utkast til faktaark.

Miljødirektoratet 2020. Naturbase innsyn. Naturtyper. Internett: <http://kart.naturbase.no>

Miljødirektoratet 2019. Kartleggingsinstruks. Kartlegging av Viktige naturtyper for naturmangfold etter NiN2 i 2019. Veileder M-1287. Versjon 20.06.2019. 345 s.

Statens vegvesen. 2018. Konsekvensanalyser. Håndbok V712. 248 s.

8.2 Muntlige kilder

Martin Pearson, lokal ornitolog